

XORIJIY TILNI O'QITISHDA TINGLAB TUSHUNISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

G.I. Sadullayeva ¹*Annotatsiya:*

Ushbu maqola xorijiy tilni o'qitishda tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishning metodik yondashuvlari va usullarini tahlil qiladi. Maqolada tinglab tushunish ko'nikmalarining o'qitishdagi ahamiyati, o'quvchilarda bu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun samarali metodik usullar va autentik materiallardan foydalanish haqida so'z boradi. Shuningdek, tinglab tushunish ko'nikmalarini baholash usullari, shu jumladan formativ va summativ baholash tizimlari ko'rib chiqiladi. Maqola o'qituvchilar uchun foydali bo'lishi mumkin, chunki unda real hayotdagi vaziyatlarga moslashgan va talabalarni tinglashda yanada samarali qilishga yo'naltirilgan metodlar keltirilgan.

Key words: xorijiy til, tinglab tushunish, ko'nikmalar, o'qitish metodikasi, autentik materiallar, baholash usullari, formativ baholash, summativ baholash, metodik yondashuvlar, til o'qitish.

Xorijiy tilni o'qitish jarayonida tilning barcha komponentlarini, jumladan tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish, talabalarining tilga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularning real hayotda samarali muloqot qilish imkoniyatlarini yaratish uchun muhim ahamiyatga ega. Tinglab tushunish, tilni o'rganishning asosiy komponentlaridan biri bo'lib, tilni jonli muloqotda to'g'ri tushunish va undan samarali foydalanish uchun zarurdir. Ushbu maqolada xorijiy tilni o'qitishda tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar va usullar muhokama qilinadi.

Tinglab tushunish ko'nikmalarining ahamiyati. Tinglab tushunish – bu o'qituvchidan yoki boshqa manbadan eshitilgan ma'lumotni anglash va to'g'ri talqin qilish jarayonidir. Xorijiy tilni o'rganishda tinglab tushunish talabalarining umumiy kommunikativ kompetensiyasining asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu ko'nikma, ayniqsa, chet elda yashash va ishlashda yoki global muhitda samarali muloqot qilishda talabalarga katta foyda keltiradi.[9]

Tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda metodik yondashuvlar. Xorijiy tilni o'qitishda tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun turli metodik yondashuvlar mavjud. Ularning samaradorligi, o'quvchilarning til darajasi va ta'lim tizimining talabalariga bog'liq bo'ladi. Quyida, bu jarayonni samarali o'tkazish uchun ba'zi metodik yondashuvlar va usullar keltirilgan.

Interaktiv usullar. Interaktiv metodlar talabalarining faol ishtirokini ta'minlaydi. Bu usullar yordamida tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda talabalar o'zaro muloqot qilishadi, fikr almashadilar va bir-birlarining fikrlarini tushunishadi. Masalan, tinglab tushunish mashqlarini juftliklar yoki guruhlarda bajarish, suhbatlarni eshitib, keyin savollarga javob berish orqali o'quvchilar o'zlarining tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Autentik materiallardan foydalanish. Autentik materiallar, ya'ni tilni o'rgatishda real hayotda qo'llaniladigan tinglov materiallari (masalan, televizion dasturlar, podkastlar, intervyular) tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda juda samarali bo'ladi. Ushbu materiallar talabalarga tilni haqiqiy kontekstda tushunishga yordam beradi, shuningdek, tilning tabiiy talaffuzi va intonatsiyasini o'rganish imkoniyatini beradi.[5.46.]

Simulyatsiya va ro'l o'ynash metodlari. Simulyatsiya va ro'l o'ynash metodlari yordamida talabalar real hayotdagi vaziyatlarga o'xshash vaziyatlarni tinglab tushunish orqali o'rganadilar. Masalan, talabalar turli situatsiyalarda suhbatlar o'tkazib, tinglab tushunish ko'nikmalarini takomillashtiradilar. Bu usul talabalarni diqqatni jamlashga, eshitilgan ma'lumotlarni tezda anglashga va to'g'ri javob berishga o'rgatadi.

Tinglab tushunish ko'nikmalarini baholash usullari

Tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda baholash jarayoni ham muhim o'rin tutadi. Tinglab tushunish ko'nikmalarini baholashda bir nechta usullar mavjud:

Maqsadli va aniqlangan baholash. Tinglab tushunish ko'nikmalarini aniqlash va baholash uchun maxsus testlar, savollar va topshiriqlar ishlab chiqiladi. Ushbu testlar o'quvchilarning tinglash, tushunish va talqin qilish ko'nikmalarini sinovdan o'tkazadi.

¹ Sadullayeva Gulshirin Ilhomovna, Toshkent amaliy fanlar universiteti mustaqil izlanuvchisi

Autentik materiallar asosida baholash. Autentik tinglov materiallaridan foydalangan holda baholash o'quvchilarning real hayotdagi vaziyatlarda qanday tushunish ko'nikmalariga ega ekanligini tekshirish imkonini beradi.

Formativ baholash. Formativ baholash jarayonida o'quvchilar muntazam ravishda o'z faoliyatlarini baholaydilar, bu esa ularning rivojlanish darajasini kuzatib borishga imkon beradi.[4]

Xulosa o'rnida, xorijiy tilni o'qitishda tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish nafaqat o'qituvchining metodik yondashuvlari, balki talabalar bilan samarali muloqot qilish, autentik materiallardan foydalanish va baholash tizimlarini rivojlantirishga bog'liqdir. Tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda innovatsion metodlarni qo'llash va talabalarga qiziqarli, motivatsion muhit yaratish o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Bu orqali talabalar nafaqat tilni, balki real hayotda uning qanday ishlatilishini ham o'rganadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- [1]. Vandergrift L. (2007). *Listening: Theory and practice in modern foreign language competence*. Cambridge University Press.
- [2]. Field J. (2008). *Listening in the Language Classroom*. Cambridge University Press.
- [3]. Goh C. C. M. (2000). A cognitive perspective on language learners' listening comprehension problems. *System*, 28(1), 55-75.
- [4]. Karimov S. (2021). Til o'qitishda tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishga oid zamonaviy yondashuvlar. *O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti ilmiy jurnali*.
- [5]. Rasulova D. (2022). Milliy ta'lim tizimida audio-matnlar asosida o'qitishning afzalliklari. *Ta'lim innovatsiyalari jurnali*, 5(3), 45-52.
- [6]. Brown H. D. (2007). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Pearson Education.
- [7]. Ur P. (2012). *A Course in English Language Teaching*. Cambridge University Press.
- [8]. Richards J. C., Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
- [9]. Sadullayeva G.I. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE AT AN EARLY AGE O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA 20-SON ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI 20.06.2023
- [10]. Sadullayeva G.I. Enhancing listening comprehension: strategies, challenges and a comprehensive methodology for language learners Buxoro davlat universiteti Ilmiy axborot 2024 yil.3 sonida (21-26 betlar)
- [11]. Sadullayeva G.I. O'zbek guruhlarida ingliz tili mashg'ulotlarida tinglab tushunish ko'nikmasini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar *Linguistics and Linguodidactics Journal* ISS5-pp526-530 2024-yil 5 son
- [12]. Sadullayeva G.I. Tinglab tushunish ko'nikmasini rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlarining turlari va tavsifiy jihatlar TAMADDUN NURI / THE LIGHT OF CIVILIZATION ISSN 2181-8258 2024-yil, 5-son (56) Ilmiy, ijtimoiy-falsafiy, madaniy-ma'rifiy, adabiy-badiiy jurnal (436-439 betlar)
- [13]. Sadullayeva G.I. Listening comprehension: effective exercises for listening skill development TA'LIM VA INNOVATION TADQIQOTLAR 2024-yil , 5-son (113-119 betlar)
- [14]. Sadullayeva G.I. (2024). Инновационные подходы к развитию навыков аудирования на занятиях по английскому языку в узбекских группах. *Xorijiy lingvistika va lingvodidaktika – Зарубежная лингвистика и лингводидактика – Foreign Linguistics and Linguodidactics Special Issue – 5 (2024) / ISSN 2181-3701*